

УДК 745.5(477.63)

Олена Половна-Васильєва

ХУДОЖНИЙ АНАЛІЗ ДЕКОРАТИВНО-ОРНАМЕНТАЛЬНОГО МАЛЯРСТВА ПЕТРИКІВКИ ХХ СТОЛІТТЯ (ЗА ПРИВАТНИМИ ЗБІРКАМИ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПISУ ВОЛОДИМИРА ПАДУНА ТА АНДРІЯ ПІКУША)

У статті висвітлено мистецтвознавчий аналіз творів декоративно-орнаментального малярства збережених приватних колекцій В. Падуна та А. Пікуша. Проведено характеристику творів за авторами; простежено художні зміни в творах щодо історичних та соціокультурних впливів; розглянуто виразні художні засоби, композиційну побудову, прийоми і засоби, авторський стиль. Визначено жанри петриківської малювки Н. Білокінь, О. Пилипенко, П. Павленко, засоби художньої виразності, розібрано композиційну та колористичну побудову творів. Означено три напрямки петриківського мистецтва, що об'єднують творчість трьох майстринь.

Ключові слова: розпис, малювка, композиція, колорит, анілінові барвники.

Елена Половна-Васильєва

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ ДЕКОРАТИВНО-ОРНАМЕНТАЛЬНОЙ ЖИВОПИСИ ПЕТРИКОВКИ ХХ СТОЛЕТИЯ (ЗА ЧАСТНЫМИ СОБРАНИЯМИ ПЕТРИКОВСКОЙ РОСПИСИ ВЛАДИМИРА ПАДУНА И АНДРЕЯ ПИКУША)

В статье освещено искусствоведческий анализ произведений декоративно-орнаментальной живописи сохранившихся частных коллекций В. Падуна и А. Пикюша. Проведено характеристику произведений по авторам; прослежено художественные изменения в произведениях относительно исторических и социокультурных влияний; рассмотрено выразительные художественные средства, композиционное построение, приемы и средства, авторский стиль. Определено жанры петриковской малевки Н. Белоконь, А. Пилипенко, П. Павленко, средства художественной выразительности, разобрано композиционное и колористическое построение произведений. Обозначено три направления петриковского искусства, объединяющих творчество трех мастериц.

Ключевые слова: роспись, малевка, композиция, колорит, анилиновые красители.

Olena Polovna-Vasylyeva

ARTISTIC ANALYSIS OF DECORATIVE AND ORNAMENTAL PAINTING OF PETRYKIVKA ON THE XX CENTURY (ACCORDING TO PRIVATE COLLECTIONS OF PETRYKIVKA PAINTING BY VOLODYMYR PADUN AND ANDRIY PIKUSH)

Characteristics and art analysis of decorative and ornamental paintings kept in private collections of V. Padun and A. Pikush are developed in the article. Hut (rural house) mural painting was a source of decorative and ornamental painting of Petrykivka spread on the territory of Dnipropetrovsk region. In course of time the mural painting was transformed into painting on paper favored by different factors and aniline dyes occurrence. Genres of Petrykivka paintings of N. Bilokin, O. Pylypenko, P. Pavlenko were defined – monoplane landscapes, domestic scenes and flower still life paintings. Nadiya Bilokin is famous first of all with her “wedding trains”. These are multi-figure compositions saturated with figures, horses, rural ornament and landscape motifs. Compositions of Oryna Pylypenko consist mainly of flowers. Paraska Pavlenko gives preference over the composition of one or two flowers with buds and leaves of moderate-size and flower compositions with birds.

It is determined that the most widespread composition schemes of Petrykivka painting take origin from hut (rural house) mural painting. They were used in different variants all over former Katerynoslav region: “rug”, “keeper”, “vase”, “sun”, “bouquet”, “horses by the tree” and others.

The main composition method used in these works is determined – this is space arrangement in opposition to modern Petrikivka painting where the space is not arranged, but just filled. In connection with area arrangement the white background becomes active, it alternates rhythmically with color spots of flowers, leaves, stems. Rhythmics is strengthened with sonority of colors. The work is not only painted – it sounds with power of expressive means.

In general coloration was built on basic harmonic color pairs – these are additional or contrast colors. The red-green pair of colors privileged, other colors served as additional to the basic pair, but warm color was put on the paper next to cold color.

The researched creative works of craftswomen reflect three directions of Petrykivka art: the first – usage of composition building structure on the basis of sign system (these are cross-like, rhomb-like, oval, round-like, ribbon and meander-line composition schemes); the second – usage of plant elements (flowers, berries, branches and others), which are interpreted with ancient signs; the third – polyphonic color composition is built on limited palette.

Key words: *painting, picture, composition, color, aniline dyes.*

Упродовж віків етнографічні регіони України славилися своїми неперевершеними зразками народної творчості. Кожен регіон виробляв самобутні шедеври народного рукомета, які були окрасою життя людей і відображали світогляд суспільства, розкриваючи найпоетаємніші знання буття. Одним із таких осередків було і залишається донині село Петриківка, що на Дніпропетровщині. Відоме селище своїм особливим народним розписом, що зараз ідентифікується як “петриківка”, джерелом появи якої був селянський хатній стінопис. Бурхливе в своєму історичному та соціокультурному вимірах ХХ століття вплинуло на розвиток та становлення вже сучасної “петриківки”. Зміни, що увійшли в життя простої людини протягом століття, торкнулися і селянського хатнього стінопису, а згодом і малювання на папері, яке в другій половині ХХ століття майже зникло. І тільки дякуючи певним особам, воно дійшло до сучасників у збережених приватних і музейних колекціях. Проблема висвітлення збережених невідомих перлин народної творчості стає на часі, адже творчий зв’язок між пращурами та нащадками не повинен перериватися.

Зафіксувати і зберегти перлину орнаментального малярства на початку ХХ століття належало Є. Берченко [1] та О. Евенбах, ідейним натхненником другої був Д. Яворницький. Не останню роль у збереженні цього виду мистецтва в середині століття та в сьогоденні відіграють Дніпропетровський національний історичний музей імені Д. І. Яворницького та Дніпропетровський художній музей. Особливо хочеться відзначити колекціонерів-художників А. Пікуша та В. Падуна, зусиллями яких збереглася значна частка шедеврів народного малярства, які будуть розглянуті у даній статті. Серед науковців, що займалися питанням висвітлення петриківського розпису, слід зазначити В. Соловйова та Л. Яценко [5], Н. Глухеньку [2], О. Найдена [4], М. Селівачова [6], В. Старченко [8], Ю. Смолій [7]. Але невирішеним залишається питання дослідження тієї значної частки збереженого орнаментального малярства, що знаходиться у приватних колекціях.

Мета статті – охарактеризувати та провести мистецтвознавчий аналіз творів декоративно-орнаментального малярства збережених приватних колекцій В. Падуна та А. Пікуша, охарактеризувати твори за авторами; простежити художні зміни в творах щодо історичних та соціокультурних впливів; розглянути виразні художні засоби, композиційну побудову, прийоми і засоби, авторський стиль.

З розвитком технічного прогресу та ринкових відносин у суспільстві змінюється сам вид народної творчості – хатній стінопис поступово видозмінюється у мальованку. Поштовхом до цього була поява в продажу анілінових барвників та паперу. Відтоді майстрині вже не були прив’язані до конкретного інтер’єру. Зручність такого виду мистецтва підказала витинанка, яка в цих краях мала давні традиції – від скитських часів – і виконувалася спочатку на шкірі, а пізніше на тканині та папері. Практичність витинанки, яку можна було використовувати як

прикрасу на свята, а після свят знімати зі стін і зберігати до наступних свят, була повторена в мальованці. Відпала необхідність забілювати й відновлювати розпис, його можна було взагалі не малювати, а придбати у майстрині у вигляді замітника [8, с. 23]. Так з'явилися здібні майстри, талант яких високо цінувався на той час. Нерідко, розпродавши мальовки, майстриня вела з базару корову, а інколи ще й вистачало грошей на віз та мішок муки [3, с. 6; 6, с. 141].

Серед таких талановитих майстрів, які зберегли аутентичність петриківського розпису впродовж усього свого життя, слід зазначити Білокінь Надію Аврамівну, Пилипенко Ірину (Оришку) Улянівну та Павленко Параску Миколаївну, творчість яких і складають колекції В. Падуна та А. Пікуша. Початок формування цих колекцій припадає на 1970-і роки. Повернувшись у цей час до рідного селища, Андрій Андрійович Пікуш відкрив для себе самотню творчість цих майстринь. На той час творче життя Петриківки вирувало в умовах фабричної стилістики, а відомі нам майстрині, “призабуті світом, самотньо доживали віку осторонь від сучасного галасливого життя: фабрики, офіційні виставки, куди їх ніхто не запрошував... До останніх років життя вони натхненно створювали мальовки для себе, а часом на замовлення деяких з найстарших своїх односельців – сусідів, які дотримувалися давнього звичаю квітчати свою хату новими розписами перед Різдом і Великоднем” [3, с. 5].

Познайомитися з авторами справжнього джерельного петриківського розпису, який на той час практично вже не існував, Андрій Андрійович запрошував мистецтвознавців, художників і шанувальників народного мистецтва, і не просто познайомитись, а й підтримати скромне існування майстрів шляхом купівлі у них робіт. Серед таких людей були друзі та випускники Дніпропетровського художнього училища, одним із яких був Борис Булавін. Він же і познайомив Володимира Макаровича Падуна з народною петриківкою, коли приїхав у місто Дніпропетровськ продавати твори майстрів. На Володимира Макаровича творчість майстрині П. Павленко, роботи якої він побачив найперше, справила величезне враження, і під емоційним впливом він рішуче вирішив їхати у Петриківку до майстра. Так він познайомився спершу з творчістю П. Павленко, а потім вже захопився і роботами Білокінь та Пилипенко. Надалі він зміг великими зусиллями сформувати одну з найширших колекцій, адже придбання робіт відбувалось на шкоду матеріальних благ власної родини. Захоплюючись цими творами, художник вирішив оволодіти технікою петриківського розпису і згодом став майстром, а потім ще й дружину та доньку навчив майстерності.

У 1978 році зусиллями А. А. Пікуша Дніпропетровський художній музей замовив серію робіт Н. А. Білокінь у кількості 100 прекрасних композицій, що і зараз складають музейну колекцію [3, с. 6].

Творчі роботи майстринь були виконані у традиційній для мальованки техніці – розпис аніліновими барвниками, розпученими на яєчному жовтку на папері. Зі спогадів В. М. Падуна, сільська художниця брала крашанки для розпису прямо з курника в тій кількості, скільки треба було зробити кольорів. Розбивала навіпіл крашанку, білок яйця тут же виливала коту, що терся біля ніг, а з жовтка, залишеного у шкаралупці, робила потрібну кольорову барву, додаючи анілін. Засобами для розпису слугували власноруч виготовлені пензлі-“квачики”, або так звані “кошачки”, як їх і зараз називають у Петриківці. Виготовлялись вони з шерсті котів, вистриженої під лапками, очищеної від пуху, і прив’язаної до дерев’яної палички. Таким пензликом дуже зручно було робити “енергійні, мов гострокінцеві краплі, відтиски. Вони складаються з зображення колосся з остючками, квіткових тичинок, ворсинок макових стебел і т.п.” [6, с. 141]. Окрім пензля, майстрині широко використовували пучки пальців, малюючи великі форми квітів і ягід, які виходили неодмінно об’ємними, а також у хід йшли різноманітні рогозини, що створювали своєрідний кольоро-графічний мазок, бо фарба лягала неоднорідним за щільністю шаром, а папір, який просвічував крізь тонший шар, надав тональної градації зображуваним елементам.

Знайомлячись з творчістю майстринь, визначено, що головний композиційний прийом, використаний у роботах, – це організація простору, в протигагу сучасному петриківському розпису, де простір не організований, а заповнений. У зв’язку з організацією площини біле тло стає активним, воно ритмічно чергується з кольоровими плямами квітів, листя, стебел. Ритміка підсилюється звучністю барв. Робота не просто намальована – вона звучить потужністю

виразних засобів. Як зауважує дослідник народної орнаментики М. Селівачов, “тло в класичного народного майстра – це білий світ, а стебла, квіти, пуп’янки і листя “проізрастають”, а не просто нанизуються на умовну лінію схеми. Звідси дивовижна тектонічна пружність “вазонів”, “бігунців” і “букетів”, яка випромінює життєву силу й без усякого натуралізму виражає через красу ідеї бігоруку природи, сутність одвічних процесів відтворення” [6, с. 142].

Колекції художників складаються з робіт, виконаних на папері, формат яких коливається від видовжених горизонтальних “лиштв”, “мальовок” квітів розміру листівок і до композицій, що сягають формату А2 – А1.

Цим роботам притаманна чіткість композиційної ритміки, двовимірність елементів орнаментики, лаконізм графічної подачі та шляхетна обмеженість палітри. На підсвідомому рівні майстри “оберігали естетичні та етичні архетипи орнаментики й декоративного сюжету, розвивали традиції та становлення індивідуального сприйняття світу в декоративно-орнаментальних образах” [8, с. 23].

Найпоширеніші композиційні схеми петриківського малювання беруть початок від хатнього стінопису. У різних варіантах вони використовувалися по усій колишній Катеринославщині: “килимок”, “берегиня”, “вазон”, “сонце”, “букет”, “коники біля дерева” та ін.

У творчості Надії Білокінь побутують такі жанри як однопланові пейзажі, побутові сценки та букетний натюрморт. Вона славиться перш за все своїми “весільними поїздами”. Це багатофігурні композиції, насичені фігурами, конями, сільським реманентом, пейзажними мотивами, що розкривають одну з найголовніших подій у житті людини – весілля. Весілля традиційне, з музикантами, друзками, народним вбранням, завітчаними конями та усіма етапами традиційного дійства. Тема весілля розкрита у таких композиціях, як “Перед весіллям”, “Дівчата”, “Дружка з рушником”, “Дружка”, “Дружки з хлопцями”, “Весільний потяг”. Інші фігуративні композиції зображають буденне життя жінки: “Жінка за прядкою”, “Материнство”. А такі твори, як “Роман та Оксана”, “Циган з конем”, “Циганський табір”, “Пісня”, оповідають певні буденні сценки з життя людей. Також ця художниця схильна до таких композицій, як:

“вазон” – “Веселкові квіти”, “Весняні квіти”, “Айстри”, “Цибульки”, “Виноград”;

“букет” – “Мальви”, “Виноградник”;

“килимок” – “Чотири квітки”, “Килимок квітковий”, “Квітуче поле”;

“сонце” – “Квітуче коло”, “Сонячне коло”.

Окремо слід зазначити про неперевершені лиштви цієї майстрині: “Цибульки”, “Ягідки”, “Кучерявки”, “Лиштва”, “Квіти”.

Творчий стиль цієї авторки особливий, художня мова виразна, чітка, “біла поверхня її аркушів пульсує корпускулами райдужного світла, переданими своєрідною “пуантелістичною” технікою” [6, с. 143]. Головне, що належить творчості Н. Білокінь – це започаткування петриківської народної картини, де органічно поєдналися сюжет і орнамент, яка, на жаль, не мала свого розвитку в історії петриківського розпису.

Композиції Орини Пилипенко складають переважно квіти, інколи зустрічаються фігуративні мотиви, які втілені в композицію на рівні з квітами. Характеризуються довільною компоновкою, крупним масштабом квітів, що чергуються з дріб’язковими формами інших елементів. “Монументальність квітів підкреслена виразною мікрорельєфною фактурою темперного письма” [6, с. 144]. Колористична будова композицій побудована на ритмічному чергуванні теплих і холодних кольорових мас. До її композицій належать: “Яблука”, “Жовтий виноград”, “Барвисті квіти”, “Садочок”, “Айстри”, “Квітничок”, “Квіткове поле” та ін.

Параска Павленко любила переважно композиції з однієї чи двох квіточок з пуп’янками та листям невеличкого розміру, та квіткові композиції з пташками. Більшість її творів обрамлені квітковим бігунцем – каймою, що надає роботі завершеності. Бігунець у своїй основі – чітко вивірений, правильний, дещо жорсткуватий у ритмічній послідовності, але на противагу йому центральне місце композиції займає дещо вільніше зображення квітів чи пташок. Це не заважає її творам бути гармонійними та виразними.

Незважаючи на те, що палітра анілінових барвників була дещо обмеженою, колорит кожної майстрині був індивідуальний. Це залежало і від щільності розколючених фарб, і від

способу письма, і від розмірів зображуваних елементів. Загалом колорит був побудований на парах основних гармонійних кольорів – це доповнюючі чи контрастні кольори. Перевага надавалася парі червоний – зелений, інші кольори виступали як додаткові до основної пари, але завжди наносився на папір теплий колір поряд з холодним. Це створювало неперевершену тепло-холодну ритміку, і такі “крикливі” анілінові барвники бриніли і мажорно звучали, підсилювали і водночас стримували один одного.

Творчі роботи досліджуваних майстринь віддзеркалюють три напрямки петриківського мистецтва: перший – використання структури побудови композиції на основі знакової системи (це хрестоподібні, ромбоподібні, овальні, колоподібні, стрічкові та меандрові композиційні схеми); другий – використання рослинних елементів (квіти, ягоди, галуззя та ін.), які є інтерпретованими стародавніми знаками; третій – поліфонічна кольорова композиція будується на обмеженій палітрі [8, с. 27].

Такої ж думки додержується і В. Падун. Вивчаючи петриківський розпис, він звертав увагу саме на ці напрямки і використовував їх у своїй творчості. Головним вважав у петриківському розписі побудову за триединою системою нави – яви – прави, що втілювалося в образі Світового дерева. В квіткових елементах розпису вбачає “частку загального Космосу, в Трійці – духовний принцип побудови Всесвіту, його законів буття, в Четвериці – побудову гармонійного простору життя на землі, в Дереві Життя – знак повної будови Всесвіту в усіх його виявах, в колі – повноту простору буття, а в усіх зображених півнях, зозулях, павичах вбачає уособлення плинності часу” [3, с. 10].

Отже, розглянувши твори з приватних колекцій петриківського розпису В. Падуна та А. Пікуша, можемо зробити такі висновки: джерелом появи декоративно-орнаментального малярства Петриківки був хатній стінопис, поширений на теренах Дніпропетровщини. З часом стінопис трансформувався у мальовку на папері, цьому сприяли різноманітні чинники та поява анілінових барвників. Визначено жанри петриківської мальовки Н. Білокінь, О. Пилипенко, П. Павленко, засоби художньої виразності, розібрана композиційна та колористична побудова творів. Означено три напрямки петриківського мистецтва, що об’єднують творчість трьох майстринь. Залишається відкритим питання щодо дослідження розпису як основи інтерпретації магічно-оберегового орнаменту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берченко Є. Про настінні розписи українських хат на Катеринославщині / Є. Берченко // Науковий збірник Харківської науково-дослідчої катедри історії української культури. – Ч. VII. Етнологічно-краєзнавча секція. – Вип. перший. / [за редакцією проф. О. В. Ветухова]. – Державне видавництво України, 1927. – С. 70–93.
2. Глухенька Н. П. Петриківський розпис / Н. П. Глухенька. – К. : Мистецтво, 1975. – 87 с.
3. Джерела. Петриківський розпис. Каталог творів народних майстринь Параски Павленко, Орини Пилипенко та Надії Білокінь з приватних колекцій Володимира Падуна та Андрія Пікуша. – 2-ге видання, виправлене й доповнене, 2015. – 58 с.
4. Найден О. С. Орнамент українського народного розпису. Витоки, традиція, еволюція / О. С. Найден. – К., 1989. – 136 с.
5. Петриківський розпис. Джерела та сучасність : [каталог] / [Вступ. ст. В. Я. Соловійова, Л. І. Яценко]. – Дніпропетровськ : Промінь, 1982. – 42 с.
6. Селівачов М. Р. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) / М. Р. Селівачов. – К. : Редакція вісника “Ант”; Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2005. – XVI, 400 с., іл.
7. Смолій Ю. Надія Білокінь / Ю. Смолій // НМ. – 1999. – № 1–2. – С. 22–25.
8. Старченко В. І. Навчальний посібник до вивчення курсу “Декоративно-ужиткове мистецтво” / В. І. Старченко. – Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2004. – 44 с.

REFERENCES

1. Berchenko, Ye. (1927), Pro nastinni rozpysy ukrainskykh khat na Katerynoslavshchyni [About mural painting of Ukrainian huts (rural houses) of Katerynoslav region] Naukovyi zbirnyk

- Kharkivskoi naukovo-doslidchoi katedry istorii ukrainskoi kultury Ch. VII. Etnolohichno-kraieznavcha sektsiia. Vyp. Pershyi [Scientific journal of Kharkiv scientific investigation Cathedral of Ukrainian cultural history of Charles VII. Ethnological, local history section. Vol. First.], Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy, pp. 70–93. [in Ukrainian].
2. Hlukhenka, N. P. (1975), Petrykivskyi rozpys [Painting of Petrykivka], Mystetstvo, Kyiv. [in Ukrainian].
 3. Dzherela. Petrykivskyi rozpys. Kataloh tvoriv narodnykh maistryn Parasky Pavlenko, Iryny Pylypenko ta Nadii Bilokin z pryvatnykh kolektsii Volodymyra Paduna ta Andriia Pikusha, (2015). [Sources. Painting of Petrykivka. Catalogue of creative works of craftswomen Paraska Pavlenko, Iryna Pylypenko and Nadiya Bilokin from private collections of Volodymyr Padun and Andriy Pikush], 2-he vydannia, vypravlene i dopovnene. [in Ukrainian].
 4. Naiden, O. S. (1989) Ornament ukrainskoho narodnoho rozpysu. Vytoky, tradytsiia, evoliutsiia [Ornament of Ukrainian folk painting. Sources, tradition, evolution], Kyiv. [in Ukrainian].
 5. Petrykivskyi rozpys. Dzherela ta suchasnist: Kataloh, vstup. st. V. Ya. Soloviova and L. I. Yatsenko. (1982), [Painting of Petrykivka. Sources and present time: Catalogue, Intr. art. V. Solovyov, L. Yatsenko], Promin, Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].
 6. Selivachov, M. R. (2005), Leksykon ukrayins'koyi ornamentiuky (ikonohrafiya, nominatsiya, stylistyka, typolohiya) [Lexicon of Ukrainian ornamentation (iconography, nomination, stylistics, typology)], Redaktsiya visnyka "Ant"; Nizhyn: TOV Vydavnytstvo "Aspekt-Polihraf", XVI, Kyiv. [in Ukrainian].
 7. Smolii, Yu. (1999), Nadiia Bilokin [Nadiya Bilokin], NM [NM], no (1–2), pp. 22–25. [in Ukrainian].
 8. Starchenko, V. I. (2004), Navchalnyi posibnyk do vyvchennia kursu "Dekoratyvno-uzhytkove mystetstvo" [Study guide to the course "Decorative and applied arts"], RVV DNU, Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].

УДК 75.03+7.07-05(477.87)

Віктор Штець

**МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АДАЛЬБЕРТА ЕРДЕЛІ
ТА ЙОСИПА БОКШАЯ І ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ
ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗОЛТАНА ШОЛТЕСА**

У статті розглянуто педагогічну та творчу діяльність видатних майстрів закарпатської школи живопису А. Ерделі та Й. Бокшая у контексті їх впливу як на становлення самої школи, так і на формування творчої особистості Золтана Шолтеса. Проаналізовано особливості художньої мови З. Шолтеса, виявлено основні риси його творчого методу.

Ключові слова: закарпатська школа живопису, вплив, пейзаж, пленер, художня мова, творчий метод.

Віктор Штець

**ХУДОЖЕСТВЕННО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АДАЛЬБЕРТА
ЭРДЕЛИ И ИОСИФА БОКШАЯ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ
ТВОРЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ ЗОЛТАНА ШОЛТЕСА**

В статье рассмотрено педагогическую и творческую деятельность выдающихся мастеров закарпатской школы живописи А. Эрдели и И. Бокшая в контексте их влияния как на становление самой школы, так и на формирование творческой личности Золтана Шолтеса. Проанализировано особенности художественной речи З. Шолтеса, выявлено основные черты его творческого метода.